



ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS

TÉZISFÜZETE

DR. BÖRÖCZ MIKLÓS GYULA

Az Európai Unió
biztonságpolitikája
szerepének vizsgálata a
kritikus infrastruktúrák
védelmében

Témavezető: Dr. Habil Besenyő János

**BIZTONSÁGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

Budapest, 2022.05.05.

Tartalom

1. Summary.....	3
2. A kutatás előzményei	4
3. Célkitűzések.....	5
4. Vizsgálati módszerek	6
5. Új tudományos eredmények.....	9
6. Az eredmények hasznosítási lehetősége	10
7. Irodalmi hivatkozások listája/Irodalomjegyzék.....	12
8. Publikációk	19
8.1. A tézispontokhoz kapcsolódó tudományos közlemények.....	19

1. Summary

Almost at the same time as the emergence of the single economic space - created by the European states-, the need for a common European foreign policy was articulated; at that time its primary aim was to promote economic development.

Later, in response to various global policy changes, it was accompanied by the emergence of a unified security policy. The importance of the area were soon appreciated at the end of the bipolar world order as the Cold War has ended and the Soviet Union broke into pieces. Security deficits accompanying the transformation of former socialist countries into democracies, including reunification (e.g. German reunification), secession (e.g. the former member states of the former Soviet Union: the secession of Georgia, Armenia, Azerbaijan), war conflicts (eg the South Slavic war) called for long - term solutions.

Subsequently, the enlargement of the European Union (EU) posed new security challenges, inter alia due to the unpreparedness of the Member States that entered the Schengen Area for countering cross-border organized crime. The abolition of internal border controls is an essential element of free movement and the free movement of goods, without that it would be difficult for the EU to maintain the European Single Market. However, this caused a significant security deficit that was difficult to offset by previous law enforcement measures.

Given that the EU and many of its Member States see its economic development granted by ensuring the creation of a digital single market, it has to face new challenges. Some of these are evolving day by day, due to the explosive development of technical devices that are now used not only by organized criminal circles, but also by state actors to achieve their goals. As a result of this evolutionary process, we live in the age of “hybrid warfare” that could be interpreted as an analogy to the “Cold War”.

In addition to explaining the problems outlined above, the doctoral research aims to present the priorities and future prospects of the EU security policy. (However, the dissertation is not intended to present the military dimension of the EU, its bodies, such as the EU Military Council or the EU Military Staff.) Moreover, the dissertation describes the tools of the EU and its Member States in their security policies and the practical applications of these.

2. A kutatás előzményei

Doktori kutatásom célja volt, hogy megvizsgáljam az EU biztonságpolitikájának szerepét a kritikus infrastruktúrák védelmének tekintetében. Ezt elsődlegesen a biztonsági kockázatok meghatározásával láttam célszerűnek megkezdenni, majd az azokra adott válaszok releváns elemeit gyűjtöttem össze, ezeket vizsgáltam meg.

Az EU biztonság- és védelempolitikája (a továbbiakban: KBVP) az EU közös kül- és biztonságpolitikájának (a továbbiakban: KKBP) szerves része. A KBVP a politikai és a katonai struktúráknak, valamint a külföldön végrehajtott polgári és katonai misszióknak, műveleteknek a kereteit biztosítja. Az uniós szintű fellépések iránti növekvő igény, illetve a kockázatok emelkedése miatt a KBVP jelentős stratégiai és műveleti változásokon esett át.

A közös fellépést azonban nehezíti, hogy a tagállamok gazdasága eltérő, így nem azonos szinten vannak felkészülve az aktuális kihívásokra. Az is fontos tény, hogy a kockázatok sokszor eltérő mértékben sújtják a tagállamokat. Ilyenkor a közösségi fellépés késlekedhet, amely a járulékos veszélyek hatásait növelheti. A problémát az is fokozhatja, hogy az eltérő fenyegetettségeket és azok kezelését a tagállamok kormányai különböző módon értékelik, a KBVP prioritásának meghatározása és a lényegi döntéshozatala pedig az EUSZ 24. cikke alapján, a tagállami kormányok Tanácsban meghozott egyhangú döntésén múlik. A politikai konszenzust igénylő döntés megszületéséig emiatt olykor jelentős az idővesztés. A modern kori kockázatok pedig rendkívül gyorsan jelennek meg, továbbá módosulnak. Ez a hatás érezhető akkor is, amikor a tagállamok nem értenek egyet a felmerülő kockázatok tekintetében. A fentieknek iskolapéldája az európai migrációs politika kezelése.

A tagállamok geopolitikai elhelyezkedése is jelentős különbségeket generál, hiszen az előbbiekben említett közel-keleti és afrikai migrációs kockázat Görögországot, Olaszországot és Spanyolországot jobban érinti, mint például Észtországot, Lettországot vagy Litvániát. Egyéb kockázat (például Oroszország befolyásolási szándéka) pedig éppen fordítva fejt ki hatását az említett országok tekintetében.

A fenti dimenziót erősíti, hogy a nagyobb lakosságszámú tagállamok jobban tudják befolyásolni a közösségi döntéseket, így a KBVP területén jelentkező kockázatok közül is nagyobb prioritást kapnak azok a kérdések, amelyek a népesebb tagállamokat jobban érintik.

Fontos kérdés, hogy a haderők, ásványkincsek és energiahordozók tekintetében jóval kedvezőbb ellátottsággal rendelkező Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-afrikai Köztársaság társulása (a továbbiakban: BRIC(S)) az EU egyik ellenpólusaként teljesen más rendszerben, hatékonyabban képesek alkalmazkodni a kihívásokhoz, illetőleg az azokra adott válaszokhoz. Ez számukra nagy előnyt jelent.

Az EU-nak és tagállamainak védelmi politikájuk tekintetében az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében (a továbbiakban: NATO) meglévő, széles körű bizalma kockázat lehet, mivel a szervezet legnagyobb erejét adó Amerikai Egyesült Államoknak az érdekei – kiváltképp az Egyesült Királyság EU-ból való kilépését követve – több esetben ellentétesek a Közösségével. Itt elsődlegesen az EU katarai gázhoz való jutásának nehezítésére, valamint az EU-t sújtó menekülthullámot okozó közel-keleti politikájára gondolok elsődlegesen. Ez a megállapítás vonatkozatható a szintén NATO-tag Törökországra is, amely ország Oroszország egyre nagyobb szövetségesevé válik. A szövetséges erők Afganisztánból történő kivonulása ugyanakkor a szervezet globális megítélését is tovább gyengítette.

3. Célkitűzések

Az értekezés elkészítése során az alábbi célkitűzéseket tartottam szem előtt:

1. Áttekinteni és rendszerezni az EU KBVP és azon belül is a biztonságpolitika jelenlegi kihívásait.
2. Megvizsgálni a kockázatoknak az EU-ra és egyes tagállamaira gyakorolt jelenlegi és jövőbeni hatásait.
3. Feltárni az EU és egyes tagállamainak intézkedéseit (benne foglalva a jogi és intézményi keretet is) a kockázatok hatékony leküzdése érdekében.
4. Megtalálni és adaptálni a vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalmat. Interjúkat készíteni a terület elismert szakembereivel.

5. Az összegyűjtött kutatási anyag megismerését és feldolgozását követően elemzés alá vonni, majd az eredményeket kiértékelve felhívni a téma fontosságára a figyelmet.
6. Alátámasztani vagy kizárni az alább megfogalmazott kutatási hipotéziseket.
7. A szintézis kialakítását követően lehetséges fejlődési irányok, jövőbeni célok, kiemelt területek, valamint az értekezés felhasználói körének meghatározása.

Doktori értekezésemben a kutatási célokkal összhangban a következő hipotéziseket állítottam fel:

1. Feltételezem, hogy az EU beavatkozása nélkül a konfliktusos térségekben újbóli fegyveres összecsapások robbannak ki, amelyek következtében kialakuló menekültáradat komoly hatást fejthet ki az EU Közös Kül-, és Biztonságpolitikájára.
2. Feltételezem, hogy a tagállamok állampolgárai és egyéb legális tartózkodásra jogosult személyek alapjogai jelentős mértékben korlátozhatók a kiemelt biztonságpolitikai kockázatok tekintetében, úgymint a terrorizmus, de ennek törvényi feltételei kizárólag megfelelő kontroll bevezetése mellett teremthetők meg.
3. Feltételezem, hogy az EU biztonságpolitikája és a KBVP intézményrendszere megfelelő jogi környezetbe van ágyazva, rendelkezik a működéshez szükséges anyagi háttérrel, azonban nem mindig alkalmazkodik rugalmasan a kockázatok gyors változásához.

4. Vizsgálati módszerek

Kutatásom témájaként választott EU biztonságpolitikája kevés elméletet és gyakorlatot is magába foglaló szakirodalommal rendelkezik az EU KBVP témaköréhez tartozóan. Az európai biztonságpolitikának olyan megközelítése, amely a hétköznapi kockázatok komplex vizsgálatát tenné meg, még ennél is szűkebb mértékben áll rendelkezésre. Szakmai életpályám biztosította számomra, hogy egészen közletről megismerhessem mind a közösségi, mind a tagállami szakmai, gyakorlati mechanizmusokat, valamint a kevés, de annál értékesebb szakirodalmat. Kutatásommal a terület szélesebb körű megismertetését tűztem ki célul, ami ezáltal annak jelentőségére is jobban ráirányítja a figyelmet.

Kutatásom során az alábbi módszereket használtam:

- Céljaim elérése érdekében az általános kutatási módszereket (úgy mint az analízis, az indukció, a dedukció és a szintézis) vettem igénybe.
- Összegyűjtöttem a rendelkezésre álló szakirodalmat az EU közös kül- és biztonságpolitikájának vonatkozásában, emellett a jogi keretek összegzésével együtt, kronologikus-történeti kutatási módszert alkalmaztam az EU biztonságpolitikájának tekintetében.
- Kutatásomban feldolgoztam az összegyűjtött hazai és nemzetközi szakirodalmat, és kiegészítettem azon gyakorlati és elméleti tapasztalatokkal, amelyeket a Terrorelhárítási Központ (a továbbiakban: TEK) Tudományos Tanácsának elnökeként, illetve a Belügyi Tudományos Tanács tanácskozási jogú tagjaként szereztem.
- Primer gyakorlati tapasztalatokat (rendfenntartói) szereztem az az EU EULEX Koszovó nevű jogállamiság-missziójában (a továbbiakban: EULEX) rendőrségi tanácsadóként, amelyeket kutatásomban szintén felhasználtam (irreguláris migráció, az EU Balkán-stratégiája).
- Vezetője voltam a TEK terrorfinanszírozás elleni munkacsoportjának, amelynek 2017-ben kiemelt feladata volt a Moneyval-országelemzésre (a Pénzügyi Akciócsoport, Financial Action Task Force, a továbbiakban: FATF ajánlásoknak megfelelően) történő felkészülés, illetve a Magányos Elkövetők munkacsoportjának, ami egy hatékony, hazai felderítési metodika kidolgozását tűzte ki célul (terrorizmus, terrorfinanszírozás, jogszabály-kezdeményezés).
- Szintén elsődleges, közvetlen gyakorlati tapasztalatokat szereztem a TEK munkatársaként (mint delegációvezető) Kijevben és Ammanban a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság jogelődje) telepítési missziójában (irreguláris migráció, terrorizmus).
- Ugyancsak szakmai tapasztalatokat (nemzetközi rendőri együttműködés, terrorizmus, szervezett bűnözés, kiberbűnözés) szereztem és tettem kutatásom szerves részévé az Európai Rendőrségi Hivatalnál, European Police Office (a továbbiakban: Europol) eltöltött hospitációs időszak alatt (összekötő tiszt).
- Megismertem az EU kül- és biztonságpolitikájának alakulását, aktualitásait (terrorizmus, irreguláris migráció, hibrid hadviselés, kiberfenyegetések, kritikus infrastruktúrák, energiabiztonság) kihívásait, módszereit is, mivel több éven át

képviseltem a TEK (vezető elemzőként) az Európai Külügyi Szolgálat, European Union External Action, EEAS (a továbbiakban: EKSZ) Helyzetelemző Központjában, Intelligence Analysis and Situation Centre (a továbbiakban: IntCen) évente megtartott szolgálatvezetők és évente megrendezésre kerülő elemző vezetők munkaértekezletén. A hivatalos programokat követő informális rendezvényeken aktuális álláspontokat ismerhettem meg európai hírszerző és elhárító szervezetek vezetőitől (titkosszolgálati együttműködés). Ezen tapasztalatokat szintén felhasználtam a kutatásomban.

- Számos nemzetközi konferencián vettem részt itthon és külföldön, amelyek közül kiemelem az Izrael Állam Külügyminisztériumának Terrorelhárítás jelenlegi kihívásai című konferenciáját Jeruzsálemben 2016-ban, valamint a Közel-kelet és Észak-Afrika régió, Middle East and North Africa region (a továbbiakban: MENA) által 2017-ben Nizzában megrendezésre kerülő nemzetközi konferenciáját. Mindkét helyszínen több ország vezető hírszerző és elemző vezetőivel folytathattam szakmai megbeszéléseket, eszmecserét.
- Számos, külföldi szolgálat által szervezett tanfolyamon vettem részt, úgymint az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség, Central Intelligence Agency, (a továbbiakban: CIA) vagy Sigurnosno obavještajna agencija, a horvát Biztonsági és Hírszerző Szolgálat (a továbbiakban: SOA) alapszintű, középszintű és felsőszintű elemzői tanfolyamán. Ezek során számos ismeretanyaggal gazdagodtam, amelyet kutatásomhoz fel tudtam használni.
- A fentiek alapján számos konzultációt folytattam hazai és nemzetközi szakértőkkel, amelynek köszönhetően mélyrehatóan megismerhettem kutatási területem gyakorlati vetületeit is.
- A *Terror&Elhárítás* folyóirat főszerkesztőjeként számos, a kutatásom tekintetében egyéb releváns szakirodalmat is megismerhettem.
- A fentiek alapján beszerzett szakirodalmat analizáltam, amely módszerrel az EU kül- és belbiztonságára jelentő legnagyobb kockázatokat meghatároztam. Ezt a részeredményt a gyakorlati tapasztalatokkal szintetizáltam.
- A kutatás alapjait jelentő általános megállapításokat a megközelítés szerinti, logikai összehasonlító elemzés alá vettem.

- Kutatási eredményeimet a megismertetés és a reakciók céljából szakmai jellegű kiadványokban publikáltam. Ezen túlmenően az eredményeimről előadásokat tartottam hazai és külföldi konferenciákon, valamint előadás-sorozatot az Eötvös Loránd Tudományegyetem (a továbbiakban: ELTE) Bölcsésztudományi Karán (2015–2016 között), a Pécsi Tudományegyetem (a továbbiakban: PTE) Bölcsésztudományi Karán (2017-ben) és alkalmankénti előadásokat a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen (a továbbiakban: NKE).

Az értekezésben felhasznált valamennyi szakirodalmat a Felhasznált irodalom jegyzékében tüntettem fel.

Kutatásomat 2021 májusában zártam le, így az azt követő változásokat, új statisztikai adatokat az értekezés nem tartalmazza.

5. Új tudományos eredmények

T1. Igazoltam, hogy az EU jelenléte nélkül a konfliktusos térségekben újból fegyveres összecsapások robbantak volna/robbannának ki, amelyek következtében kialakuló menekültáradat komoly hatást fejthet ki az EU KKBP-jára.

Ezen belül:

Az EU missziói megfelelő jogi segítséget nyújtanak a demokratikus jogállamok kiépítésében és jogrendjük megszilárdításában. Állásponatomat erősítik az afganisztáni EUPOL misszió megszüntetésének, illetve a nemzetközi erők kivonulásának következményei. A politikai döntés eredményeként tömegek kényszerülnek az országuk elhagyására, amely kihívás kiemelten fogja sújtani az EU-t.

T2. Egyértelműen nem vált bizonyítottá annak igazolása, miszerint az uniós polgárok és egyéb legális tartózkodásra jogosult személyek alapjogai jelentős mértékben korlátozhatók a kiemelt biztonságpolitikai kockázatok tekintetében, úgymint a terrorizmus. Emiatt ennek lehetőségét kizártam.

Ezen belül:

Megvizsgáltam a célzott likvidálások, a jogellenes kombattáns fogalmának alkalmazását, illetőleg ennek következményeként a személyek határidő nélkül történő fogva tartását. A célzott likvidálások tekintetében megállapítottam, hogy inkább megfelelő jogi garanciákkal biztosított törvényi felhatalmazás keretében javasolt azok alkalmazása, mintsem a nélkül. Ezek végrehajtása ugyanis köztudomású tény. A jogellenes kombattáns intézménye és a határidő nélküli fogva tartások korábbiak szerinti alkalmazása ugyanakkor a jogállamiság kereteit egy idő után teljesen kiüresítik, ezért azok használatától javasolt eltekinteni.

T3. Igazoltam, hogy az EU közös biztonság- és védelempolitikájának intézményrendszere megfelelő jogi környezetbe van ágyazva, rendelkezik a működéshez szükséges anyagi háttérrel, a tudományos probléma megfogalmazásában kifejtettek miatt azonban nem minden esetben alkalmazkodik rugalmasan a kockázatok gyors változásához.

Ezen belül:

Vizsgálat alá vontam a meghatározott kockázatok védelmére kijelölt intézményeket és azok működését. A vizsgálat gyakorlati megismerést is jelentett, amelynek következtében beleláthattam az eljárási és döntési mechanizmusokba, a működés anyagi vonzatába. A terület bizonyos esetekben rendkívül gyorsan reagálni tudott bizonyos kockázatok tekintetében, de ez nem minden esetben mutatkozott meg, ennek egyik eklatáns példája az irreguláris migráció kezelése volt, amely inkább politikai, mintsem szakmai indokokra vezethető vissza.

6. Az eredmények hasznosítási lehetősége

A kutatási célkitűzésekkel összhangban elkészített értekezés eredményei véleményem szerint a következő területeken használhatók fel:

1. Az értekezés felsőoktatási intézmények, doktori iskolák hallgatóinak, a témakört vizsgáló kutatóknak, a rendészet területén dolgozó szakértőknek nyújthat segítséget a téma mélyebb megismerésében.

2. Élénkítheti a témával kapcsolatos szakmai és szakpolitikai párbeszédet, kiemelt területként a terrorizmus és az irreguláris migráció elleni küzdelem jövőbeli irányvonalait.
3. A témában publikált tanulmányaim fokozhatják a szakmai eszmecserét a felvázolt kockázatok megoldásaival kapcsolatban.
4. Kutatásom a rendelkezésre álló, hazai szakirodalom szélesebb körrel való megismertetéséhez is segítséget nyújt.

A doktori kutatásom eredményeinek felhasználása több szinten valósult meg:

1. Az irreguláris migráció témájában publikált eredményeim a magyarországi politikai pártok diskurzusának egyik kérdéskörévé vált, bizonyítva ezzel, hogy ezen tárgykörök mekkora jelentőséggel bírnak napjainkban.
2. Szakpolitikai szinten számos kutatási eredményemet fel tudtam használni a TEK tevékenysége során, ennek köszönhetően került többek között kialakításra a terrorfinanszírozás elleni tevékenységet folytató osztály a Felderítési Igazgatóságon belül, ami az általam korábbiakban vezetett Terrorfinanszírozás Elleni Munkacsoport jogutódja lett.
3. Számos eredményemet fel tudtam használni felsőoktatási intézményekben tartott előadások során, két tananyag elkészítéséhez járultam hozzá és tizenhat tanulmányt publikáltam.
4. A minősített adatok védelmét betartva, a legfrissebb terrorcselekményekkel kapcsolatos információkat tudtam megosztani a tudományos elit képviselőivel, úgymint a párizsi és a brüsszeli terrortámadások elkövetőinek irreguláris migrációs útját feltáró eljárások eredményét. Ennek jelentősége abban is megmutatkozott, hogy korábbi eredményeimet felül kellett vizsgálnom, és megállapítanom, hogy az irreguláris migrációnak igenis van terrorkockázata.

7. Irodalmi hivatkozások listája/Irodalomjegyzék

- [1.] Alexandru A, Vevera, V., Ciupercă E: National Security and Critical Infrastructure Protection, 2019. International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION. 25. 8-13. 10.2478/kbo-2019-0001.
- [2.] Almási K., Kapás M., Tihanyi Z: Üzemzavar jelentés – a 2006 november 4.-i rendszer-üzemzavar magyar energiarendszerre gyakorolt hatásáról, MAVIR, 2006. http://mavir.hu/documents/10258/13170/uzemzavar061104_20061130.pdf/6cf101c8-20a4-4c56-a559-a3b29f2d5c46;jsessionid=t360JtvbbkMRH025GrtHNgWp6vpHJ6T2LJJQh7GGvsC4kTs92fT2!-547077927!1613902305!1416471163095?version=1.0 (letöltve: 2015.09.21.)
- [3.] Arcos R. & Palacios J-M: (2020) EU INTCEN: a transnational European culture of intelligence analysis?, *Intelligence and National Security*, 35:1, p. 72-94, doi: 10.1080/02684527.2019.1649912
- [4.] Aubert P. and Sillard P.: Offshoring and job losses in French industry, INSEE, 2005.,
- [5.] Benmelech E. & F. Klor E: What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS?, *Terrorism and Political Violence*, 32:7, 1458-1481, 2020, doi: 10.1080/09546553.2018.1482214.
- [6.] Berkhout E, Berg v.d. E: Bridging the Gap, International database on employment and adaptable labor, Amsterdam, 2010. <https://pdfs.semanticscholar.org/3d7a/3666e8beaaf49b93526861594df6fa1434e3.pdf?ga=2.193104557.122964989.1612386739-2095940603.161238673910>. (letöltve: 2017.03.15.)
- [7.] Berki G.: A kibertér, annak veszélyei és a kibervédelem jelenlegi helyzete Magyarországon. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2018, pp. 5-21.
- [8.] Berta K, Molnár T, Tóttós Á: A migráció nemzetközi és európai uniós jogi szabályozás: a laza univerzális keretektől az átfogó, egységes EU-szakpolitikáig, *Magyar Rendészettudományi Társaság*, 2012/2.
- [9.] Besenyő J. (2017). Low-cost attacks, unnoticeable plots? Overview on the economical character of current terrorism. *Strategic Impact*, p. 83-100.
- [10.] Besenyő J., Márton K., Shaffer R: Hospital Attacks Since 9/11: An Analysis of Terrorism Targeting Healthcare Facilities and Workers, *Studies in Conflict & Terrorism*, doi: 10.1080/1057610X.2021.1937821

- [11.] Besenyő J: Inferno Terror: Forest Fires as the New Form of Terrorism, Terrorism and Political Violence, doi: 10.1080/09546553.2017.1341876, <http://www.tandfonline.com/eprint/fHaTbH5dyIpwKgr3dGmP/full> (letöltve: 2020.03.12.)
- [12.] Besenyő J: The European Union mission in Mali - Hungary's involvement in the mission - Contemporary Military Challenges/Sodobni Vojaski Izzivi (ISSN: 1580-1993), November 2013.
- [13.] Besenyő, J., 2016. The Islamic State and its human trafficking practice, Bucharest: Strategic Impact: 60:3; pp 15-21, http://real.mtak.hu/83721/1/the_islamic_state_and_its_human_trafficking_practice.pdf (letöltve: 2019. 12.30.)
- [14.] Boaz G: Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter?, Police Practice and Research, 3:4, 287-304, doi: 10.1080/1561426022000032060
- [15.] Bognár B., Bonnyai T., Görög K., Katai-Urban L., Vass Gy., Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme, Kézikönyv a katasztrófavédelmi feladatok ellátására, 2015, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katasztrófavédelmi Intézet, Budapest
- [16.] Bonnyai T., A kritikus infrastruktúra védelem elemzése a lakosságfelkészítés tükrében, Doktori (PhD) Értekezés, 2014. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Bonnyai-Tunde_Doktori-ertekezes_2018.pdf (letöltve: 2021.04.23.)
- [17.] Brommer R. V: Analyzing the Growing Islamic Radicalization in France, University of Mississippi. Sally McDonnell Barksdale Honors College, 2016. https://egrove.olemiss.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1933&context=hon_thesis (letöltve: 2021.01.29.)
- [18.] Brožič, L., 2020. Migration to the Republic of Slovenia as "A First Step" into the European Union. Sociology and Anthropology. Volume (8, MAY 2020). p. 72 - 81. 10.13189/sa.2020.080303.
- [19.] Cullen, P. & Reichborn-Kjennerud, E.: MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare. Multinational Capability Development Campaign project, 10–15, 2019 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf (letöltve: 2021.03.06.)
- [20.] Cusumano, E., Villa, M: Sea rescue NGOs : a pull factor of irregular migration?, Policy Briefs, 2019/22, Migration Policy Centre Retrieved from Cadmus, European

- University Institute Research Repository, 2019. at: <http://hdl.handle.net/1814/65024> (letöltve: 2019.08.29.)
- [21.] Demeter, A: Az interkulturális párbeszéd referenciái, Kellék (57). ISSN 1453-7400 (In Press), 2017
- [22.] Dörmann, K. (2003). The legal situation of “unlawful/unprivileged combatants”. *Revue Internationale De La Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, 85(849), p. 45-74. doi:10.1017/S0035336100103521
- [23.] Eperjesi, Z: Az Európai Unió földgázpolitikája, valamint az Energia 2020 stratégia ismertetése, Polgári Szemle, 2014. október – 10 évfolyam, 3-6. szám
- [24.] Fodor L: A németországi atomstop alkotmányjogi kérdései, *Iustum Aequum Salutare* IX. 2013. 4., 93–114. http://real.mtak.hu/14870/1/09_FL_2013_4.pdf (letöltve: 2015.01.06.) p. 105.
- [25.] Garb, M: Coping with the refugee and migrant crisis in Slovenia: the role of the military, *Defense & Security Analysis*, 34:1, 3-15, 2018. doi: 10.1080/14751798.2018.1421400
- [26.] Haider, H: Radicalisation of diaspora communities, Applied Knowledge Services, 16.01.2015. <http://gsdrc.org/docs/open/hdq1187.pdf> (letöltve: 2021.01.29.)
- [27.] Harle, Sz: Szigorításokkal küzd a terror ellen Ausztria, Magyar Hírlap, 2020. november 12. <https://www.magyarhirlap.hu/kulfold/20201112-szigoritasokkal-kuzd-a-terror-ellen-ausztria> (letöltve: 2021.04.30.)
- [28.] Hautzinger Z, Hegedűs J, Klenner Z: A migráció elmélete, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014.
- [29.] Hautzinger Z: Idegen a büntetőjogban, AndAnn Oktatási és Szolgáltató Kft. Pécs, 2016, p. 175.
- [30.] Hjørnholm, M: Militant Extremism in a Preventive Perspective, *Journal EXIT-Deutschland*, Ausgabe: 2/2013. p 54-68
- [31.] Holtgraves, L: The Roots of Radicalization and Home-grown Terrorism Amongst Second and Third Generation Immigrants in Europe, University of North Carolina, 2012, <https://cdr.lib.unc.edu/concern/dissertations/m613mz09x> (letöltve: 2021.01.29.)
- [32.] Horváth, A: A létfontosságú rendszerelemek és a technológiai fejlődés új kockázatai II. rész. *Hadtudomány* 2016. évi elektronikus lapszám p. 218 http://mhht.eu/hadtudomany/2016/2016_elektronikus/horvathattila22.pdf (letöltve: 2021.04.23.)

- [33.] Horváth, A: A londoni közösségi közlekedési rendszer elleni terrortámadások 2005-ben, Hadtudományi Szemle, 2010. 3. évfolyam, 2. szám
- [34.] Idemudia E., Boehnke K.: Patterns and Current Trends in African Migration to Europe, In: Psychosocial Experiences of African Migrants in Six European Countries. Social Indicators Research Series, vol 81. Springer, Cham, 2020. https://doi.org/10.1007/978-3-030-48347-0_2 (letöltve: 2019. 12.30.)
- [35.] J. C. MacKay, D: Fenntartható energia – mellébeszélés nélkül, Typotex Kiadó, 2011., p. 5.
- [36.] Jójárt, K: A hibrid hadviselés orosz elméletének változása az ukrajnai tapasztalatok tükrében, doi: 10.17047/HADTUD.2019.29.1-2.49
- [37.] Karakayali, S., Talebi, N., Küçükkaya, E., Kühnert, N: The 'Refugee Deal' - Four Years After the EU-Turkey Statement, Humboldt-Universität zu Berlin, 2020. <https://www.projekte.hu-berlin.de/en/merge/publications/publications/snapshot-analyses-on-the-refugee-deal-four-years-after-the-eu-turkey-statement> (letöltve: 2020.08.29.)
- [38.] Kovács, Z: Kibervédelem és biztonság, Kibervédelem a bünyügyi tudományokban, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020, p. 85-88.
- [39.] Kymlicka, W: The rise and fall of multiculturalism? New debates on inclusion and accommodation in diverse societies, International Social Science Journal, November 2010.
- [40.] Laufer, B: A migráció kockázatai és nemzetbiztonsági kezelésük, Migráció és Rendészet, Magyar Rendészettudományi Társaság, Migrációs Tagozat, Budapest, 2015. p. 85 – 105.
- [41.] Laufer, B: Az észak-afrikai migráció és politikai kételyek Európában, In: Tarrósy István - Glied Viktor - Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között, Pécs, IDResearch Kft./Publikon Kiadó.
- [42.] Lj. Spasov, A: Macedonian perspective on the migration crisis, EU Forum – Migration, Clingendael, Netherlands Institute of Internal Relations, 2016. <https://www.clingendael.org/publication/macedonian-perspective-migration-crisis> (letöltve: 2019.07.30.)
- [43.] Lučka D., Čekrlija S: Refugees and migrants in the triangle of Bosnia and Herzegovina, Croatia and Serbia. Democracy and Human Rights, 2019. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/16597.pdf> (letöltve: 2019.08.05.)

- [44.] Mainwaring Ć, DeBono D., 2021. Criminalizing solidarity: Search and rescue in a neo-colonial sea. Environment and Planning C: Politics and Space. doi:10.1177/2399654420979314 (letöltve: 2019.08.08.)
- [45.] Marazis A., Kothe R., Russian Cyberwarfare Capabilities: Assessing the Threat for Ukraine's Critical Infrastructure, 2018. <http://www.encouncil.org/wp-content/uploads/2018/09/Russian-Cyberwarfare-Capabilities-Assessing-the-Threat-for-Ukraines-Critical-Infrastructure.pdf> (letöltve: 2021.04.24.)
- [46.] Maróth, M: Mit kell tudni az iszlámról?, (T)error & Elhárítás, 2015. II., pp. 91-125, http://www.tek.gov.hu/tt_pdf/4.%20%C3%A9vfolyam%20.%20sz%C3%A1m.pdf (letöltve: 2021.01.29.)
- [47.] Mészáros D, Töttös Á: A menekültek áttelepítésének múltja, jelene és jövője az Európai Unióban, <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/4393/3954> (letöltve: 2021.02.04.)
- [48.] Mezei K: Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására, Jura, p. 349-360, 2018.
- [49.] Miklósi Z: A terrorizmus elleni „háború” és az emberi jogok, Fundamentum / 2004. 3. szám, p. 46.
- [50.] Molnár D: Kiberbiztonság Németországban – pillanatkép a német digitális térről, Nemzet és Biztonság 2018/1. szám, 142–156. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/neb_2018-01-09_molnar_dora_-_kiberbiztonsag_nemetszagban-pillanatkép_a_nemet_digitalis_terrol.pdf (letöltve: 2021.05.12.)
- [51.] Moretti A., Pitas C., Christofi G., Bué E., and Francescato M: Grid Integration as a Strategy of Med-TSO in the Mediterranean Area in the Framework of Climate Change and Energy Transition
- [52.] Munkácsy B, Egres D: Az atomenergia működési anomáliái, Energiaklub 2021., https://energiaklub.hu/files/content/Az%20atomenergia%20m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si%20anom%C3%A1li%C3%A1i_Energiaklub.pdf (letöltve: 2021.11.11.)
- [53.] Netanjahu, B: Harc a terrorizmus ellen. Alexandra Kiadó. Budapest, 1995. p. 12.
- [54.] Nyitrai, M: Összehasonlító tanulmány az Európai Unió és az Egyesült Államok kritikus infrastruktúra védelem szabályozása és megvalósítása területein, Hadtudományi Szemle 2017. X. évfolyam 2. szám.

- [55.] Orbán, A: Az európai földgázpiac beszerzési forrásainak diverzifikációja, Európai Tükör 2011/4.
- [56.] Panebianco, S: The Mediterranean migration crisis: humanitarian practices and migration governance in Italy, Contemporary Italian Politics, 11:4, 386-400, 2019. doi: 10.1080/23248823.2019.1679961
- [57.] Pleśniarska A: Assumptions and development of the Digital Single Market in the context of economic growth in the European Union. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. (2019). 63. 103-113. 10.15611/pn.2019.7.09.
- [58.] Póczik, Sz: Muszlim radikálisok Kelet-Európa két régiójában, a Balkánon és a Visegrádi Országokban, Magyarország példáján, BHKK Műhely 1, 2016. április, pp. 32-44.
- [59.] Póczik, Sz: Régi terrorizmus – újfajta terrorizmus II. A politikai erőszak forrásai és formaváltozatai Nyugat- és Kelet-Európában a XX–XXI. század fordulóján, In: Vókó Gy. (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 52. kötet. OKRI, Budapest, 2015, pp. 77–102
- [60.] Resperger, I: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések, In: A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Szerkesztette: Resperger I, Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018., 76. o.
- [61.] Resperger, I: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei, Acta Humana, 2016/5. 85–102.
- [62.] Rostoványi, Zs: Európai (Euro-) iszlám vagy iszlám Európában. <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/433/1/kg2011n2p23.pdf> p. 26. (letöltve: 2012.04.03.)
- [63.] Sabjanics, I: A terrorizmus hatásai és megjelenése a demokratikus jogrendben, Akadémia Kiadó, 2021, doi: 10.1556/9789634547105
- [64.] Schapendonk J: What if Networks Move? Dynamic Social Networking in the Context of African Migration to Europe, 2015. <https://doi.org/10.1002/psp.1860>
- [65.] Serbakov, M: A terrorizmus definíciójának kérdése, Büntetőjogi Szemle, 2019/2. szám, 87-100
- [66.] Serbakov, M: Kriminálitás a dark weben: illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem, Büntetőjogi Szemle, 2020/1. szám. <https://ujbtk.hu/dr-serbakov-marton-tibor-kriminalitas-a-dark-weben-illegalis-piacok-pedofil-oldalak-terroristak-es-az-ellenuk-valo-kuzdelem/> (letöltve: 2021.03.04.)
- [67.] Simon, B: A kriptovaluták és kapcsolódó rendészeti kihívások, A Bűnügyi tudományok és az informatika, Budapest – Pécs 2019. szerkesztette: Mezei Kitti,

https://jog.tk.hu/uploads/files/A_bunugyi_tudomanyok_es_az_informatika.pdf (letöltve: 2021.02.27.)

[68.] Somodi Z., Kiss Á. (2019). A hibrid hadviselés fogalmának értelmezése a nemzetközi szakirodalomban. Honvédségi Szemle, pp. 22-28.

[69.] Somoskövi, Á: Transzatlanti együttműködés a terrorfinanszírozás elleni küzdelemben, (T)error & Elhárítás, 2012/I. http://www.tek.gov.hu/tt_pdf/SomoskoviAron_Transzatlanti_egyuttmukodes_a_terrorfi_nanszirozaz_elleni_kuzdelemben.pdf (letöltve: 2016.02.02.)

[70.] Trenin D: Avoiding U.S.–Russia Military Escalation During the Hybrid War. Carnegie Moscow, 2018. január 25.

[71.] Treszkai, Á: Az éghajlatváltozás biztonsági hatásai a szubszaharai térségben, Honvédségi Szemle 2019/4. szám, https://honvedelem.hu/files/files/116701/hsz_2019_4_065_076.pdf (letöltve: 2019. 12.30.)

[72.] Umek D., Minca C., Šantić D: The Refugee Camp as Geopolitics: The Case of Preševo (Serbia). In: Paradiso M. (eds) Mediterranean Mobilities, Springer, Cham, 2019. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89632-8_4 (letöltve: 2019. 12.30.)

[73.] Varga J: A határrendészeti kutatások új kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XII. Pécs, 2011.

[74.] Vargha, M: Snapshot of the migration situation in Finland, Hungarian Migration Research Institute, https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2019/08/MKI_Finn-migr%C3%A1ci%C3%B3s-helyzetk%C3%A9p.pdf (letöltve: 2020.10.31.)

[75.] Virgil, T: Evoluția conceptului de infrastructură critică. https://www.academia.edu/11305152/Evolutia_conceptului_de_infrastructura_critica (letöltve: 2019.02.27.)

[76.] Wattels, S. A: Islamist Radicalization in France Since the Algerian War, Master of Arts in International Studies, University of Washington, 2018. https://digital.lib.washington.edu/researchworks/bitstream/handle/1773/42148/Wattels_washington_02500_18995.pdf?isAllowed=y&sequence=1 (letöltve: 2021.01.29.)

[77.] Weiner, C: Energiaellátás-biztonság és gázdiverzifikáció Magyarországon: elmélet és gyakorlat= Energy supply security and gas diversification in Hungary: Theory and practice. Köz-gazdaságtan. Volume 14. Issue 1. 168-189.

[78.] Whitehead E.D., Owens K., Gammel D., and Smith J, Ukraine Cyber-Induced Power Outage: Analysis and Practical Mitigation Strategies, 2017, https://na.eventscloud.com/file_uploads/aed4bc20e84d2839b83c18bcba7e2876_Owens1.pdf (letöltve: 2021.04.24.)

8. Publikációk

8.1. A tézispontokhoz kapcsolódó tudományos közlemények

A tézispontokhoz az alábbi tudományos közlemények kapcsolódnak:

T1. Igazoltam, hogy az EU jelenléte nélkül a konfliktusos térségekben újból fegyveres összecsapások robbantak volna/robbannának ki, amelyek következtében kialakuló menekültáradat komoly hatást fejthet ki az EU KKBP-jára.

[79] Böröcz M: Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának néhány főbb kihívása napjainkban (1. rész), (T)error & Elhárítás, 2013/II. kiadvány

[80] Böröcz M: Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának néhány főbb kihívása napjainkban (2. rész), (T)error & Elhárítás, 2014/I. kiadvány

T2. Egyértelműen nem vált bizonyítottá annak igazolása, miszerint az **uniós polgárok** és egyéb legális tartózkodásra jogosult személyek **alapjogai jelentős mértékben korlátozhatók a kiemelt biztonságpolitikai kockázatok tekintetében, úgymint a terrorizmus. Emiatt ennek lehetőségét kizártam.**

[81] Böröcz M: Biztonság kontra alapjogok, (T)error & Elhárítás, 2012/I. kiadvány.

T3. Igazoltam, hogy az EU közös biztonság- és védelempolitikájának intézményrendszere **megfelelő jogi környezetbe van ágyazva, rendelkezik** a működéshez szükséges **anyagi háttérrel,** a tudományos probléma megfogalmazásában kifejtettek miatt azonban nem minden esetben alkalmazkodik rugalmasan a kockázatok gyors változásához.

[82] Böröcz M: Wahhabism in the Balkans – a real threat for Hungary, (T)error & Elhárítás, 2013/I. kiadvány

- [83] Böröcz M: Az illegális migráció és a terrorizmus közti összefüggések vizsgálata, (T)error & Elhárítás, 2014/II. kiadvány
- [84] Böröcz M: Az új típusú terrorista: a magányos elkövető, Belügyi Szemle, 63. szám, 2015.
- [85] Böröcz M: Az EU energiabiztonsága, (T)error & Elhárítás, 2015/II. kiadvány
- [86] Böröcz M: A migrációs válság terrorkockázata (T)error & Elhárítás, 2016/II. kiadvány
- [87] Böröcz M: Az európai IT biztonság jelenlegi kihívásai, Belügyi Szemle, 69 (12), 2021 pp. 2227-2243.
- [88] Böröcz M: Tackling irregular migration in Europe, Contemporary Military Challenges 23. 2. (06.21.), pp. 91-105
- [89] Böröcz M: The critical infrastructure protection policy in the EU, Strategic Impact, 3/2021, Issue: 80, pp. 46-61.